Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

19 päivänä huhtikuuta 2016*

Ennakkoratkaisupyyntö — Sosiaalipolitiikka — Euroopan unionin perusoikeuskirja — Direktiivi 2000/78/EY — Ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaate — Direktiivin vastainen kansallinen säännöstö — Yksityisen mahdollisuus saattaa valtio vastuuseen unionin oikeuden rikkomisesta — Yksityisten välinen oikeusriita — Eri oikeuksien ja periaatteiden keskinäinen arviointi — Oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteet — Kansallisen tuomioistuimen asema

Asiassa C-441/14,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Højesteret (ylin tuomioistuin, Tanska) on esittänyt 22.9.2014 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.9.2014, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Dansk Industri (DI), Ajos A/S:n puolesta,

vastaan

Karsten Eigil Rasmussenin kuolinpesä,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti A. Tizzano, jaostojen puheenjohtajat R. Silva de Lapuerta, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadjiev ja F. Biltgen (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J. Malenovský, E. Levits, J.-C. Bonichot, M. Berger, E. Jarašiūnas ja C. Vajda,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.7.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Dansk Industri (DI), Ajos A/S:n puolesta, edustajanaan advokat M. Eisensee,

— Karsten Eigil Rasmussenin kuolinpesä, edustajanaan advokat A. Andersen,

— Tanskan hallitus, asiamiehinään J. Bering Liisberg ja M. Wolff,

— Saksan hallitus, asiamiehenään B. Beutler,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. Bulterman ja M. Gijzen,

* Oikeudenkäyntikieli: tanska.

— Euroopan komissio, asiamiehinään M. Clausen ja D. Martin,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.11.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhtäältä yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL 2000, L 303, s. 16) 2 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan a alakohdan sekä 6 artiklan 1 kohdan ja toisaalta ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen sekä oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Dansk Industri (DI), Ajos A/S:n (jäljempänä Ajos) puolesta, ja Karsten Eigil Rasmussenin kuolinpesä ja joka koskee sitä, että Ajos on kieltäytynyt myöntämästä Rasmussenille irtisanomiskorvausta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Direktiivi 2000/78

3 Direktiivin 2000/78 1 artiklan mukaan direktiivin ”tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa”.

4 Direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä ’yhdenvertaisen kohtelun periaatteella’ tarkoitetaan, ettei minkäänlaista 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa:

a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa;

_ _”

5 Direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sen estämättä, mitä 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, jäsenvaltiot voivat säätää, että ikään perustuvaa erilaista kohtelua ei pidetä syrjintänä, jos sillä on kansallisen lainsäädännön puitteissa objektiivisesti ja asianmukaisesti perusteltu, erityisesti työllisyyspoliittinen, työmarkkinoita tai ammatillista koulutusta koskeva oikeutettu tavoite, ja jos tämän tavoitteen toteuttamiskeinot ovat asianmukaiset ja tarpeen.

Tällaista erilaista kohtelua voi olla erityisesti:

a) erityisten työhönpääsyä ja ammatillista koulutusta koskevien ehtojen sekä työehtojen, myös irtisanomis- ja palkkaehtojen, käyttöön ottaminen nuorille ja ikääntyville työntekijöille sekä työntekijöille, joilla on huollettavia, heidän työelämään pääsynsä tukemiseksi tai heidän suojelunsa varmistamiseksi,

b) ikään, ammatilliseen kokemukseen tai palveluajan pituuteen liittyvien vähimmäisehtojen asettaminen työhönpääsylle tai tiettyjen työhön liittyvien etujen saaminen,

_ _”

2. Sen estämättä, mitä 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, jäsenvaltiot voivat säätää, että ikään perustuvana syrjintänä ei pidetä eri ikärajojen vahvistamista ammatillisten sosiaaliturvajärjestelmien eläke- tai työkyvyttömyysetuuksien saamisen edellytykseksi myöskään siinä tapauksessa, että näissä järjestelmissä eri työntekijöille tai työntekijäryhmille vahvistetaan eri ikärajoja, eikä ikäkriteerien käyttämistä näitä järjestelmiä koskevissa vakuutusmatemaattisissa laskelmissa, edellyttäen, että tästä ei aiheudu sukupuoleen perustuvaa syrjintää.”

Tanskan oikeus

6 Työnantajien ja toimihenkilöiden välisistä oikeussuhteista annetun lain (lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer (funktionærloven), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan; jäljempänä toimihenkilölaki), 2a § sisältää irtisanomiskorvauksesta seuraavat säännökset:

”1. Jos toimihenkilö, joka on ollut yhtäjaksoisesti 12, 15 tai 18 vuotta saman työnantajan palveluksessa, irtisanotaan, työnantaja maksaa hänen palvelussuhteensa päättyessä vastaavasti yhden, kahden tai kolmen kuukauden palkkaa vastaavan summan.

2. Edellä 1 momentin säännöksiä ei sovelleta, jos toimihenkilö saa palvelussuhteen päättyessä kansaneläkettä.

3. Jos toimihenkilö saa palvelussuhteen päättyessä työnantajan maksamaa vanhuuseläkettä ja on liittynyt kyseiseen eläkejärjestelmään ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, irtisanomiskorvausta ei makseta.

4. Edellä olevan 3 momentin säännöksiä ei sovelleta, jos kysymys siitä, onko irtisanomiskorvausta alennettava tai onko se poistettava työnantajan maksaman vanhuuseläkkeen johdosta, on 1.7.1996 säännelty työehtosopimuksessa.

5. Edellä olevan 1 momentin säännöksiä sovelletaan soveltuvin osin laittomaan irtisanomiseen.”

7 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että Tanskan kuningaskunta on saattanut direktiivin 2000/78 osaksi kansallista oikeusjärjestystään muun muassa syrjinnän kieltämisestä työmarkkinoilla annetun lain muuttamisesta 7.4.2004 annetulla lailla nro 253 (lov nr. 253 om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.) ja muun muassa syrjinnän kieltämisestä työmarkkinoilla annetun lain muuttamisesta 22.12.2004 annetulla lailla nro 1417 (lov nr. 1417 om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.).

8 Kyseisen 7.4.2004 annetun lain nro 253, sellaisena kuin se on muutettuna (jäljempänä syrjintäkieltolaki), 1 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa välitöntä tai välillistä syrjintää, joka perustuu rotuun, ihonväriin, uskontoon tai vakaumukseen, poliittiseen mielipiteeseen, sukupuoliseen suuntautumiseen, ikään, vammaan tai kansalliseen, yhteiskunnalliseen tai etniseen alkuperään.”

9 Syrjintäkieltolain 2 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Työnantaja ei saa syrjiä työntekijää tai työnhakijaa palvelukseenoton, irtisanomisen, siirron tai ylentämisen yhteydessä eikä silloin, kun kyse on palkka- ja työehdoista.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Rasmussen tuli 25.5.2009 työnantajansa Ajosin irtisanomaksi 60 vuoden iässä. Muutamaa päivää myöhemmin hän irtisanoutui Ajosin palveluksesta ja sopi tämän kanssa päättävänsä työnsä vuoden 2009 kesäkuun lopussa. Hänet otettiin myöhemmin toisen yrityksen palvelukseen.

11 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että koska Rasmussen oli ollut Ajosin palveluksessa 1.6.1984 lähtien, hänellä oli lähtökohtaisesti oikeus suuruudeltaan kolmen kuukauden palkkaa vastaavaan irtisanomiskorvaukseen toimihenkilölain 2a §:n 1 momentin nojalla. Oli kuitenkin niin, että koska hän oli palvelussuhteensa päättyessä 60-vuotias ja hänellä oli oikeus työnantajan maksamaan vanhuuseläkkeeseen sen järjestelmän perusteella, johon hän oli liittynyt ennen kuin hän täytti 50 vuotta, toimihenkilölain 2a §:n 3 momentin säännöksen, sellaisena kuin sitä on tulkittu vakiintuneessa kansallisessa oikeuskäytännössä, perusteella hänellä ei ollut oikeutta kyseiseen korvaukseen, vaikka hän Ajosilta irtisanouduttuaan pysyikin työmarkkinoilla.

12 Maaliskuussa 2012 Dansk Formands Forening -niminen ammattijärjestö nosti Rasmussenin nimissä Ajosia vastaan kanteen, jossa vaadittiin toimihenkilölain 2a §:ssä säädetyn kolmen kuukauden palkkaa vastaavan irtisanomiskorvauksen maksamista. Kyseinen ammattijärjestö vetosi tässä yhteydessä unionin tuomioistuimen 12.10.2010 antamaan tuomioon Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600).

13 Sø- og Handelsretten (meri- ja kauppaoikeusasioita käsittelevä tuomioistuin) hyväksyi 14.1.2014 Rasmussenin kuolinpesän tämän nimissä esittämän vaatimuksen kyseisen irtisanomiskorvauksen maksamisesta. Kyseinen tuomioistuin katsoi, että tuomion Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) perusteella toimihenkilölain 2a §:n 3 momentti on direktiivin 2000/78 vastainen, ja totesi, että mainitun 2a §:n aiempi kansallinen tulkinta on ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevan unionin oikeuden yleisen periaatteen vastainen.

14 Ajos on valittanut tästä ratkaisusta Højesteretiin (ylin tuomioistuin) ja vedonnut siihen, että toimihenkilölain 2a §:n 3 momentin tulkitseminen tuomiossa Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) tulkittujen säännösten mukaisesti merkitsisi contra legem -tulkintaa. Se väittää myös, ettei kyseisen lain 2a §:n 3 momentissa säädetyn kaltaista selkeää ja yksiselitteistä säännöstä voida jättää soveltamatta ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevan unionin oikeuden yleisen periaatteen perusteella, sillä muutoin voitaisiin loukata luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteita.

15 Muistutettuaan, että käsiteltävässä asiassa on kyse yksityisten välisestä oikeusriidasta, jonka yhteydessä direktiivin 2000/78 säännöksillä ei voida katsoa olevan välitöntä oikeusvaikutusta, ja että toimihenkilölain 2a §:n 3 momentin tulkitseminen unionin oikeuden mukaisesti olisi vastoin kansallista oikeuskäytäntöä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voiko työntekijä vedota ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevaan unionin oikeuden yleiseen periaatteeseen yksityistä työnantajaansa vastaan pakottaakseen tämän maksamaan Tanskan oikeudessa säädetyn irtisanomiskorvauksen, vaikka kyseinen työnantaja on kansallisen oikeuden mukaisesti vapautettu tällaisesta maksuvelvollisuudesta. Niinpä käsiteltävään asiaan liittyy kansallisen tuomioistuimen mukaan myös kysymys siitä, missä määrin unionin oikeuden kirjoittamaton periaate voi olla esteenä sille, että yksityinen työnantaja voi vedota kyseisen periaatteen vastaiseen kansalliseen lainsäännökseen.

16 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä tätä tarkastelua varten on tarpeen selvittää, onko ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleisellä periaatteella sama sisältö ja sama ulottuvuus kuin direktiivillä 2000/78 vai säädetäänkö tässä direktiivissä laajemmasta suojasta ikään perustuvaa syrjintää vastaan.

17 Jos direktiivissä annettu suoja ei ole ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleisen periaatteen antamaa suojaa laajempi, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on kysyttävä myös, voidaanko tätä periaatetta soveltaa välittömästi yksityisten välisissä suhteissa, kuten tuomiosta Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709) ja tuomiosta Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21) sen mielestä ilmenee, ja miten kyseisen periaatteen välitöntä soveltamista on arvioitava suhteessa oikeusvarmuuden periaatteeseen ja siihen liittyvään luottamuksensuojan periaatteeseen.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lisäksi, onko unionin oikeuden mukaista, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa kansallinen tuomioistuin arvioi ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta suhteessa oikeusvarmuuden periaatteeseen ja luottamuksensuojan periaatteeseen ja päättelee, että oikeusvarmuuden periaate on ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleiseen periaatteeseen nähden ensisijainen ja että siksi työnantajan ei kansallisen oikeuden mukaisesti tarvitse maksaa irtisanomiskorvausta.

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy tässä yhteydessä vielä, voidaanko tällaisessa arvioinnissa ottaa huomioon se, että työntekijä voi mahdollisesti vaatia Tanskan valtiolta korvausta siitä, että Tanskan lainsäädäntö ei sovi yhteen unionin oikeuden kanssa.

20 Tässä tilanteessa Højesteret (ylin tuomioistuin) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskeva unionin oikeuden yleinen periaate esteenä Tanskan lainsäädännön kaltaiselle säännöstölle, jonka mukaan työntekijöillä ei ole oikeutta irtisanomiskorvaukseen, jos heillä on oikeus työnantajan maksamaan vanhuuseläkkeeseen sellaisen eläkejärjestelmän perusteella, johon he ovat liittyneet ennen kuin he ovat täyttäneet 50 vuotta, ja jos näin on, vaikuttaako asiaan se, päättävätkö työntekijät pysyä työmarkkinoilla vai jäädä eläkkeelle?

2) Onko unionin oikeuden mukaista, että työntekijän ja yksityisen työnantajan välisessä asiassa, jonka kohteena on irtisanomiskorvauksen maksaminen silloin, kun työnantajalla kansallisen lainsäädännön nojalla ensimmäisessä kysymyksessä kuvatun mukaisesti ei ole korvauksen maksamisvelvollisuutta, mutta tämä tilanne ei ole yhteensoveltuva ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevan unionin oikeuden yleisen periaatteen kanssa, tanskalainen tuomioistuin arvioi periaatetta ja sen välitöntä oikeusvaikutusta suhteessa oikeusvarmuuden periaatteeseen ja siihen liittyvään luottamuksensuojan periaatteeseen sekä päätyy arviointinsa perusteella siihen tulokseen, että oikeusvarmuuden periaate on ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteeseen nähden ensisijainen, ja siksi työnantajan ei kansallisen oikeuden mukaisesti tarvitse maksaa irtisanomiskorvausta? Lisäksi halutaan selvittää, onko sen mahdollisuuden huomioon ottaminen merkityksellistä, että työntekijä voi tietyissä olosuhteissa vaatia valtiolta korvausta, jos Tanskan lainsäädäntö on yhteensoveltumaton unionin oikeuden kanssa.”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, jonka käsiteltävänä on yksityisten välinen oikeusriita, tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan työntekijöillä ei ole oikeutta irtisanomiskorvaukseen, jos heillä on oikeus työnantajan maksamaan vanhuuseläkkeeseen sellaisen eläkejärjestelmän perusteella, johon he ovat liittyneet ennen kuin he ovat täyttäneet 50 vuotta, riippumatta siitä, päättävätkö työntekijät pysyä työmarkkinoilla vai jäädä eläkkeelle.

22 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on ensin muistutettava, että ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleinen periaate, joka direktiivissä 2000/78 konkretisoidaan, pohjautuu, kuten mainitun direktiivin johdanto-osan ensimmäisestä ja neljännestä perustelukappaleesta ilmenee, erilaisiin kansainvälisiin asiakirjoihin ja jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen (ks. tuomio Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, 74 kohta ja tuomio Kücükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, 20 ja 21 kohta). Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että kyseistä periaatetta, joka on nyt vahvistettu Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa, on pidettävä unionin oikeuden yleisenä periaatteena (ks. tuomio Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, 75 kohta ja tuomio Kücükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, 21 kohta).

23 Seuraavaksi on täsmennettävä, että koska itse direktiivissä 2000/78 ei vahvisteta ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta vaan siinä ainoastaan konkretisoidaan tämä periaate työssä ja ammatissa, direktiivissä annettu suoja ei ole mainitun periaatteen antamaa suojaa laajempi. Direktiivin antaessaan Euroopan unionin lainsäätäjän tarkoituksena on ollut määritellä tarkempi kehys helpottamaan yhdenvertaisen kohtelun periaatteen konkreettista toteuttamista ja erityisesti määrittää periaatteesta eri poikkeusmahdollisuuksia rajaamalla nämä siten, että niiden soveltamisalasta annetaan selvempi määritelmä.

24 Lopuksi on lisättävä, että jotta ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta voidaan soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tilanteeseen, tämän tilanteen on vielä kuuluttava direktiivissä 2000/78 säädetyn syrjintäkiellon alaan.

25 Tässä yhteydessä on riittävää palauttaa mieleen, että – kuten unionin tuomioistuin jo on katsonut – koska toimihenkilölain 2a §:n 3 momentissa suljetaan yleisesti pois irtisanomiskorvauksen maksaminen kokonaiselle työntekijöiden ryhmälle, se vaikuttaa direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuihin näiden työntekijöiden irtisanomisehtoihin (tuomio Ingeniørforeningen i Danmark, C-499/08, EU:C:2010:600, 21 kohta). Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä oleva kansallinen säännöstö kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan ja siis ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleisen periaatteen soveltamisalaan.

26 Niinpä on todettava, että kun otetaan huomioon se, että unionin tuomioistuin on jo katsonut, että direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä nyt käsiteltävässä ennakkoratkaisupyynnössä tarkoitetun kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan yksin sen vuoksi, että työntekijöillä on oikeus vanhuuseläkkeeseen, jota heidän työnantajansa maksaa sen eläkejärjestelmän nojalla, johon työntekijät ovat liittyneet ennen kuin he ovat täyttäneet 50 vuotta, he eivät voi saada irtisanomiskorvausta, jonka tarkoituksena on tukea yli 12 vuotta yrityksen palveluksessa olleiden työntekijöiden työhön paluuta (tuomio Ingeniørforeningen i Danmark, C-499/08, EU:C:2010:600, 49 kohta), sama pätee yhdenvertaisen kohtelun perusperiaatteeseen, josta ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleinen periaate on vain erityinen ilmaus.

27 Ensimmäiseen kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta, sellaisena kuin se on konkretisoituna direktiivillä 2000/78, on tulkittava siten, että se on myös yksityisten välisessä oikeusriidassa esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan työntekijöillä ei ole oikeutta irtisanomiskorvaukseen, jos heillä on oikeus työnantajan maksamaan vanhuuseläkkeeseen sellaisen eläkejärjestelmän perusteella, johon he ovat liittyneet ennen kuin he ovat täyttäneet 50 vuotta, riippumatta siitä, päättävätkö työntekijät pysyä työmarkkinoilla vai jäädä eläkkeelle.

Toinen kysymys

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään pääasiallisesti, onko unionin oikeutta tulkittava siten, että se mahdollistaa silloin, kun asian kannalta merkityksellisen kansallisen säännöksen on todettu olevan ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleisen periaatteen

vastainen, että yksityisten välistä oikeusriitaa käsittelevä kansallinen tuomioistuin arvioi kyseistä periaatetta suhteessa oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteisiin ja katsoo, että viimeksi mainittuja periaatteita on pidettävä ensin mainittuun periaatteeseen nähden ensisijaisina. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä asiayhteydessä myös sitä, voiko se tässä punninnassa ottaa huomioon vai onko sen otettava huomioon se, että jäsenvaltioilla on velvollisuus korvata vahinko, joka yksityisille on aiheutunut direktiivin 2000/78 kaltaisen direktiivin virheellisestä saattamisesta osaksi kansallista oikeusjärjestystä.

29 Tässä yhteydessä on ensinnäkin muistutettava vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, jonka mukaan kansallisten tuomioistuinten asiana on silloin, kun niiden on ratkaistava yksityisten välinen oikeusriita, jossa ilmenee, että kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö on unionin oikeuden vastainen, turvata unionin oikeuden määräyksiin ja säännöksiin perustuva yksityisten oikeussuoja ja taata mainittujen määräysten ja säännösten täysi vaikutus (ks. vastaavasti tuomio Pfeiffer ym., C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 111 kohta ja tuomio Kücükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, 45 kohta).

30 Vaikka onkin totta, että siltä osin kuin kyse on yksityisten välisestä oikeusriidasta, unionin tuomioistuin on katsonut vakiintuneesti, että direktiivillä ei sellaisenaan voida luoda velvoitteita yksityiselle oikeussubjektille eikä siihen näin ollen sellaisenaan voida vedota tällaista henkilöä vastaan (ks. mm. tuomio Marshall, 152/84, EU:C:1986:84, 48 kohta; tuomio Faccini Dori, C-91/92, EU:C:1994:292, 20 kohta ja tuomio Pfeiffer ym., C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 108 kohta), unionin tuomioistuin on kuitenkin myös katsonut toistuvasti, että direktiivistä jäsenvaltioille seuraava velvoite saavuttaa direktiivissä säädetty tulos sekä niiden velvoite toteuttaa kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia tämän velvoitteen täyttämisen varmistamiseksi, sitovat kaikkia jäsenvaltioiden viranomaisia, myös tuomioistuimia niiden toimivallan rajoissa (ks. vastaavasti mm. tuomio von Colson ja Kamann, 14/83, EU:C:1984:153, 26 kohta ja tuomio Kücükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, 47 kohta).

31 Tästä seuraa, että kun kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista oikeutta, jota niitä on pyydetty tulkitsemaan, niiden on otettava huomioon kaikki kyseisen oikeuden säännöt ja sovellettava siinä hyväksyttyjä tulkintamenetelmiä voidakseen tulkita sitä mahdollisimman pitkälle kyseessä olevan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta direktiivissä tarkoitettu tulos saavutettaisiin ja SEUT 288 artiklan kolmatta kohtaa noudatettaisiin (ks. mm. tuomio Pfeiffer ym., C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 113 ja 114 kohta ja tuomio Kücükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, 48 kohta).

32 Unionin tuomioistuin on tosin katsonut, että periaatteella, joka koskee kansallisen oikeuden tulkintaa unionin oikeuden mukaisesti, on tietyt rajat. Niinpä kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta tukeutua unionin oikeuteen, kun se tulkitsee ja soveltaa asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä, rajoittavat yleiset oikeusperiaatteet, eikä kyseinen velvollisuus voi olla perustana kansallisen oikeuden contra legem -tulkinnalle (ks. tuomio Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, 100 kohta; tuomio Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, 25 kohta ja tuomio Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, 39 kohta).

33 Tässä asiayhteydessä on täsmennettävä, että vaatimus unionin oikeuden mukaisesta tulkinnasta sisältää kansallisille tuomioistuimille velvollisuuden muuttaa tarvittaessa vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jos se perustuu sellaiseen kansallisen oikeuden tulkintaan, joka ei sovi yhteen direktiivin tavoitteiden kanssa (ks. vastaavasti tuomio Centrosteel, C-456/98, EU:C:2000:402, 17 kohta).

34 Niinpä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei voi pääasiassa katsoa pätevästi, että sen on mahdoton tulkita kyseessä olevaa kansallista säännöstä unionin oikeuden mukaisesti vain sen takia, että se on vakiintuneesti tulkinnut kyseistä säännöstä merkityksessä, joka ei sovi yhteen unionin oikeuden kanssa.

35 Näiden täsmennysten jälkeen on vielä lisättävä, että vaikka kansalliselle tuomioistuimelle, jonka käsiteltäväksi on saatettu oikeusriita, joka koskee ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta, sellaisena kuin se on konkretisoituna direktiivillä 2000/78, todella olisikin mahdotonta tulkita

kansallista oikeutta mainitun direktiivin mukaisesti, sen velvollisuutena on kuitenkin turvata toimivaltansa rajoissa unionin oikeuteen perustuva yksityisten oikeussuoja ja taata unionin oikeuden täysi vaikutus jättämällä tarvittaessa soveltamatta kaikki kyseisen periaatteen vastaiset kansallisen lainsäädännön säännökset (tuomio Kücükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, 51 kohta).

36 Lisäksi tuomion Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2) 47 kohdasta ilmenee, että ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaate antaa yksityisille subjektiivisen oikeuden, johon voidaan vedota sellaisenaan ja joka velvoittaa yksityistenkin välisissä oikeusriidoissa kansalliset tuomioistuimet jättämään soveltamatta kansallisia säännöksiä, jotka eivät ole kyseisen periaatteen mukaisia.

37 Niinpä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on nyt käsiteltävässä asiassa jättää soveltamatta kyseessä olevaa kansallista säännöstä, jos se katsoo, että sen on mahdoton tulkita säännöstä mainitun periaatteen mukaisesti.

38 Toiseksi siitä, mitä velvoitteita yksityisten välistä oikeusriitaa käsittelevälle kansalliselle tuomioistuimelle seuraa luottamuksensuojan periaatteesta, on korostettava, ettei kansallinen tuomioistuin voi tukeutua kyseiseen periaatteeseen soveltaakseen edelleen kansallista oikeussääntöä, joka on vastoin ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta, sellaisena kuin se on konkretisoituna direktiivillä 2000/78.

39 Luottamuksensuojan periaatteen soveltaminen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kaavailemassa merkityksessä tarkoittaisi nimittäin todellisuudessa unionin tuomioistuimen omaksuman tulkinnan vaikutusten ajallista rajoittamista, koska tällä tavoin kyseistä tulkintaa ei voitaisi soveltaa pääasiassa.

40 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkinnalla, jonka unionin tuomioistuin SEUT 267 artiklassa sille annettua toimivaltaa käyttäen antaa unionin oikeudelle, selvennetään ja täsmennetään tarvittaessa unionin oikeuden merkitystä ja ulottuvuutta niin, että unionin tuomioistuimen tulkinnasta ilmenee, miten unionin oikeutta pitää tai olisi pitänyt tulkita ja soveltaa sen voimaantulosta lähtien. Tästä seuraa, että lukuun ottamatta täysin poikkeuksellisia olosuhteita, joista ei kuitenkaan ole väitetty olevan kyse nyt käsiteltävässä asiassa, tuomioistuinten on sovellettava näin tulkittua unionin oikeutta sellaisiinkin oikeussuhteisiin, jotka ovat syntyneet ja jotka on perustettu ennen tulkintapyynnöstä annettua tuomiota, jos edellytykset unionin oikeuden soveltamista koskevan asian käsittelylle toimivaltaisissa tuomioistuimissa muuten täyttyvät (ks. mm. tuomio Gmina Wrocław, C-276/14, EU:C:2015:635, 44 ja 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Luottamuksensuojaan ei myöskään missään tapauksessa voida vedota siinä tarkoituksessa, että yksityinen, jonka nostama kanne on saanut unionin tuomioistuimen tulkitsemaan unionin oikeutta siten, että se on esteenä kyseessä olevalle kansalliselle oikeussäännölle, ei saisi tällaista tulkintaa hyväkseen (ks. vastaavasti tuomio Defrenne, 43/75, EU:C:1976:56, 75 kohta ja tuomio Barber, C-262/88, EU:C:1990:209, 44 ja 45 kohta).

42 Tämän tuomion 19 kohdassa mainitusta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pohdinnasta puolestaan on korostettava, että nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan työntekijän kaltaisten yksityisten, joilla on unionin oikeuteen perustuva subjektiivinen oikeus, mahdollisuus vaatia korvausta silloin, kun heidän oikeuksiaan on loukattu jäsenvaltion syyksi luettavalla unionin oikeuden rikkomisella (ks. vastaavasti tuomio Francovich ym., C-6/90 ja C-9/90, EU:C:1991:428, 33 kohta ja tuomio Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, 20 kohta), ei voi kyseenalaistaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen velvollisuutta asettaa direktiivin 2000/78 mukainen kansallisen oikeuden tulkinta etusijalle tai – jos tällainen tulkinta osoittautuu mahdottomaksi – jättää soveltamatta ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleisen periaatteen, sellaisena kuin se on konkretisoituna mainitulla direktiivillä, vastaista kansallista säännöstä, eikä kyseinen

mahdollisuus voi myöskään johtaa siihen, että kansallinen tuomioistuin antaa käsiteltävänään olevan oikeusriidan yhteydessä etusijan kansallista oikeutta noudattaneen yksityisen, tässä tapauksessa työnantajan, luottamuksensuojalle.

43 Toiseen kysymykseen on vastattava kaiken edellä esitetyn perusteella, että unionin oikeutta on tulkittava siten, että direktiivin 2000/78 soveltamisalaan kuuluvaa yksityisten välistä oikeusriitaa käsittelevän kansallisen tuomioistuimen velvollisuutena on silloin, kun se soveltaa kansallisen oikeutensa säännöksiä, tulkita niitä siten, että niitä voidaan soveltaa mainitun direktiivin mukaisesti, tai – jos tällainen direktiivin mukainen tulkinta on mahdotonta – jättää tarvittaessa soveltamatta kutakin ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleisen periaatteen vastaista kansallisen oikeuden säännöstä. Oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteet tai yksityisen, joka katsoo kärsineensä vahinkoa unionin oikeuden vastaisen kansallisen säännöksen soveltamisesta, mahdollisuus saattaa asianomainen jäsenvaltio vastuuseen unionin oikeuden rikkomisesta, eivät voi kyseenalaistaa mainittua velvollisuutta.

Oikeudenkäyntikulut

44 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta, sellaisena kuin se on konkretisoituna yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetulla neuvoston direktiivillä 2000/78/EY, on tulkittava siten, että se on myös yksityisten välisessä oikeusriidassa esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan työntekijöillä ei ole oikeutta irtisanomiskorvaukseen, jos heillä on oikeus työnantajan maksamaan vanhuuseläkkeeseen sellaisen eläkejärjestelmän perusteella, johon he ovat liittyneet ennen kuin he ovat täyttäneet 50 vuotta, riippumatta siitä, päättävätkö työntekijät pysyä työmarkkinoilla vai jäädä eläkkeelle.**

2) **Unionin oikeutta on tulkittava siten, että direktiivin 2000/78 soveltamisalaan kuuluvaa yksityisten välistä oikeusriitaa käsittelevän kansallisen tuomioistuimen velvollisuutena on silloin, kun se soveltaa kansallisen oikeutensa säännöksiä, tulkita niitä siten, että niitä voidaan soveltaa mainitun direktiivin mukaisesti, tai – jos tällainen direktiivin mukainen tulkinta on mahdotonta – jättää tarvittaessa soveltamatta kutakin ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleisen periaatteen vastaista kansallisen oikeuden säännöstä. Oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteet tai yksityisen, joka katsoo kärsineensä vahinkoa unionin oikeuden vastaisen kansallisen säännöksen soveltamisesta, mahdollisuus saattaa asianomainen jäsenvaltio vastuuseen unionin oikeuden rikkomisesta, eivät voi kyseenalaistaa mainittua velvollisuutta.**

Allekirjoitukset